

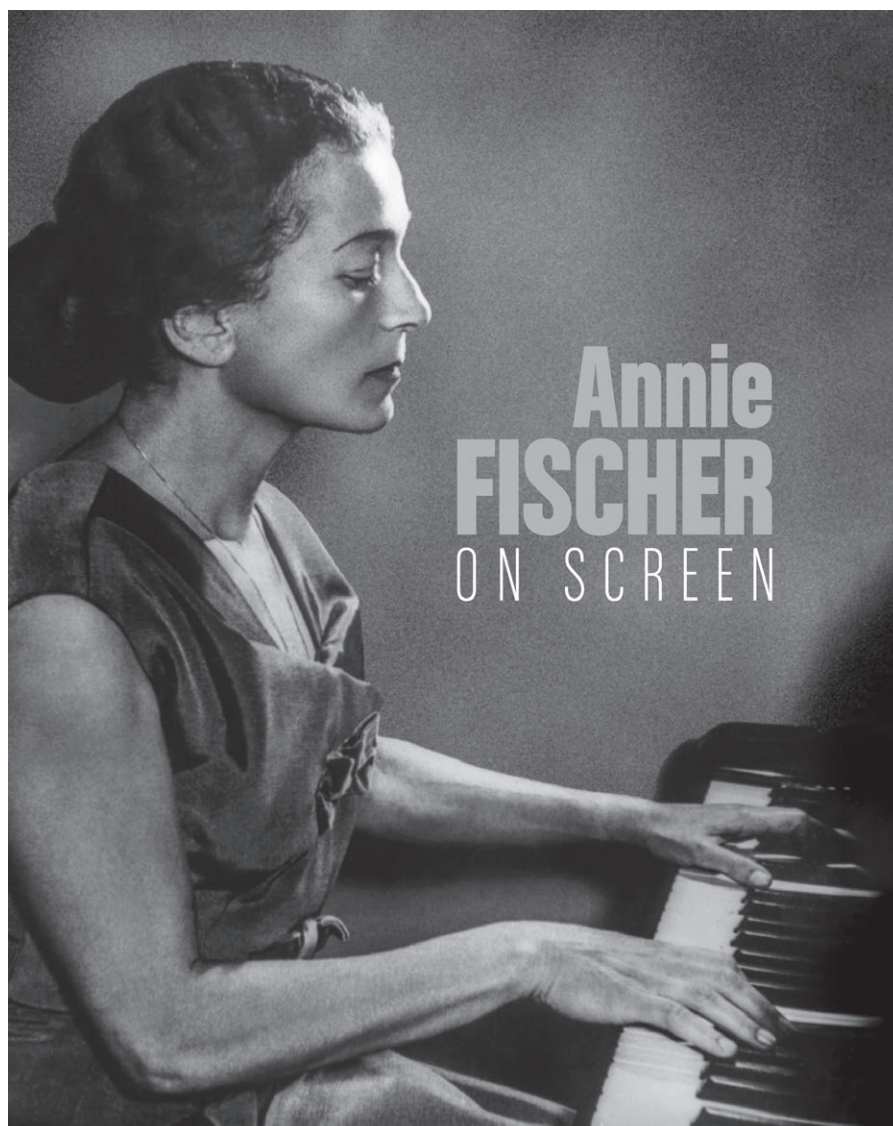
© Fejér Gábor

 Székely György

Annie Fischer on screen

A komplett magyar videófelvételek első kiadása

Egy ifjú orvostanhallgató kérésére Fischer Annie emlékezetes koncertet adott a Budapesti Orvostudományi Egyetemen 1977-ben. A közeli ismeretség a művésznő haláláig, majd húsz éven át tartott. Ezt követte a világhírű előadóművész emlékének ápolása: cikkek, interjúkat, többedmagával egy monográfiát is készített (2002, 2014). Születése 100. évfordulóján egy éven át Fischer Annie emlékének adózó koncerteket, pályatársakkal való nyilvános beszélgetéseket szervezett, vetítéses előadásokat tartott. Ennek az immáron sok évtizedes missziónak újabb állomása az általa szerkesztett, ötlemezes DVD-kiadás, amely Fischer Annie magyarországi tévéfelvételeit és a róla szóló, dokumentum-jellegű felvételeket teszi most mindenki számára hozzáférhetővé. Ezzel egy időben egy hatlemezes CD-box is készül, amely eddig ismeretlen felvételeket oszt meg a zenét szerető közönséggel. Cikkünk szerzője Dr. Székely György, az orvostudomány kandidátusa, gasztroenterológus, osztályvezető főorvos (az egykori fiatalember).

A kiadvány borítója, portré az 1940-es évekből. © Vámos László

fémjelzett, nemzetközi zongora-versenyt, a zsűriben a világ vezető művészeivel, köztük Emil von Sauerrel, Liszt tanítványával. Annie csak nagy unszólásra jelentkezett a megmérettetésre. A középdöntőben Liszt h-moll szonátájával az egész zsűrit elkápráztatta, majd saját meglepetésére megnyerte a magas presztízssű, nemzetközi versenyt. Koncertkarrierje ezt követően világszerte üstökösként ívelt fel.

Bejárta szinte egész Európát, és a legnagyobb karmesterekkel – Ernest Ansermet, Adrian Boult, Fritz Busch, Otto Klemperer, Willem Mengelberg – koncertezett. A neves, elismert zenetörténész, zenekritikus, Tóth Aladár rendkívül lelkesen méltatta írásaiban a fiatal magyar zongoraművészt. Rajongása idővel azonban nem csak a művésznő zongorajátékának szólt. Egymásba szerettek, és 1937-ben összeházasodtak. A második világháború alatt, 1941-ben – Fischer Annie zsidó származása miatt – a házaspár Svédországra emigrált. 1946-ban tértek haza, férje 1956-ig a Magyar Állami Operaház sikeres igazgatója volt. Kapcsolatai révén a bezárt Magyarországra olyan világnagyságokat hozott el, mint Otto Klemperer, aki három év alatt csodát művelt a magyar zenei életben. A forradalom

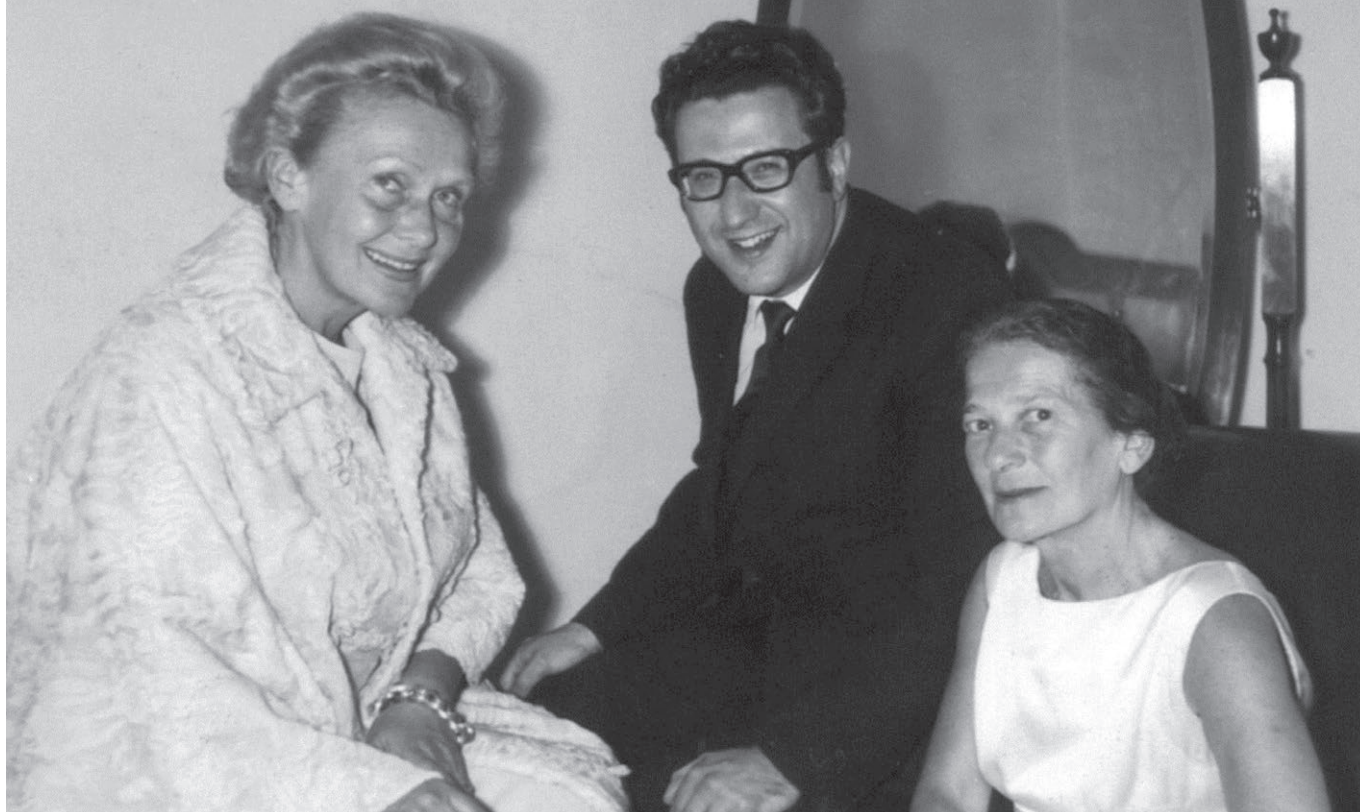
Fischer Annie (1914-1995) csodagyerekként indult pályáján, a 20. század első harmadában. A középpolgári család – édesapja az Est Lapok hirdetési osztályát vezette – nagy lelkesedéssel támogatta Annie-t és két évvel fiatalabb húgát, Magdát is zenei tanulmányaikban, ugyanis mindkét Fischer-lánynál korán megmutatkozott kivételes zenei képességük.

Annie hatéves korában már kiemelkedő tehetségnek számított. Korengedménnyel került a Zeneakadémiára, az ugyancsak csodagyerek Solti Györggyel együtt, Székely Arnold előkészítő zongoraosztályába. Dohnányi Ernő, aki a Zeneakadémia igazgatója, korának nemzetközileg elismert zongoraművésze és népszerű zeneszerzője is volt, felfigyelt Annie-ra, és tanítványául fogadta. Kilenc éves korában már Beethoven-zongoraversenyt játszott, tizennégy évesen pedig Schumann zongoraversenyével lépett fel. A korabeli koncertek kritikái kiemelik, hogy játékában nem egy fiatal lány, hanem egy érett művész sejlik fel. Dohnányi Ernő 1933-ban hívta életre Budapesten a Liszt Ferenc névvel

után zárkóztottan éltek Budapesten, s csak nagyon szűk családi, baráti kört engedtek közel magukhoz. Hozzájuk tartozott Kodály Zoltán, Szabolcsi Bence zenetörténész, a zongoraművész Frankl Péter, Vásáry Tamás, később Schiff András, akik nemzetközi pályájuk megindulásánál sokat köszönhettek Fischer Annie-nak. Az 1956-os forradalom és annak leverése egy időre megakadályozta magyar művészek nemzetközi fellépéseit. 1961-től azonban Fischer Annie már az Amerikai Egyesült Államokat utazta be nagyszabású koncertturnén. Solti Györggyel zajos sikerrel szerepelt Salzburgban, Széll Györggyel Clevelandben, New Yorkban, Otto Klempererrel Londonban. Repertoárjának alapját a bécsi klasszika (Mozart, Beethoven), a romantika (Brahms, Schubert, Schumann, Chopin, Liszt), valamint Bartók- és Kodály-művek képezték.

Bár hivatalosan nem tanított, a Zeneakadémia tiszteletbeli tanára lett 1965-ben. Sok fiatal művészt látott el tanácssal, akik előtt mindig nyitva állt az ajtaja. Vendégeivel hajnalig beszélgettek zenéről, muzsikáltak, s e szenvedélye mellett

Fischer Annie Elisabeth Schwarzkopf szoprán-énekesnő és Frankl Péter zongoraművész társaságában, Melbourne-ben (1977). Forrás: Dévény Anna magángyűjteménye

két másikat is gyakorolhatott: legendásan finom vacsorákat főzött és egyik cigarettát szívta a másik után. Láncdohányos lévén gyakran még zongorázás közben is dohányzott, a gyűrűs- és a kisujja között tartva a cigarettát. Koncertjei végén meggyújtott cigarettával várták a backstage-ben.

Fischer Annie hang- és filmfelvételeiről

Fischer Annie hang- vagy filmfelvételt egészen életének utolsó szakaszáig nem szívesen készített, ám ekkor még is bevonult a magyar hanglemezgyár stúdiójába. Több mint 15 éven át szerkesztette, vágatta át, esetenként játszotta fel újra Beethoven szonátáit. Mindennek ellenére életében mégsem járult hozzá a szonáta összkiadás megjelenéséhez. „Halálom után bármit kiadhatnak tőlem” – nyilatkozta többször, ami így is történt. A 32 Beethoven-szonáta interpretációját a kritika ma már etalonnak tartja, Artur Schnabelé mellé helyezi. Nincs olyan év, hogy ne jelenne meg valahol koncertfelvétele, mely a világ valamely országában legálisan vagy kalózmódra készült, CD-lemezeinek száma jelenleg meghaladja az ötvenet. Egy magyar rajongója, Dévény Anna – egykori neves gyermek-mozgásterapeuta – éveken át titokban magnóra vette koncertjeit. Ezekből a kalózfelvételekből már a második dupla CD-album készült el, olyan ritkaságokkal, amelyekből Fischer Annie-val nem készült „hivatalos” felvétel. Ritka alkalmakkor egyezett csak bele, hogy játékát filmre vegyék. Néhány szóló stúdiófelvétel, valamint élő koncertfelvétel készült, melyeket egykor a Magyar Televízió rögzített 1962 és 1985 között. Ezek az archiv felvételek most jelennek meg először összkiadás jelleggel, restaurálás után, hozzátéve a róla készült emlékfilm és egy exkluzív tévéműsort, amelyet a kor legendás magyar riportere, Vitray Tamás készített. Bónuszként néhány rövid töredéket és videóanyagot is tartalmaz az összeállítás. A teljes magyar videóanyagot először élvezhetik Fischer Annie rajongói és a zongoramuzsika szerelmesei. Hiánypótló kiadvány, és reméljük, hogy sokaknak fog örömet szerezni a világ minden táján.

Életében a cezúra 1968 volt, férje, Tóth Aladár halála. Egy évig nem lépett pódiumra, azt követően azonban soha nem látott elánál újra koncertezni kezdett itthon és külföldön. 80 éves korában még japán turnéra készült, ám 1995. április 21-én otthonában hirtelen elhunyt.

A legújabb írások, lemezkritikák is mutatják, hogy játéka maradandó értékeket hordoz, s hosszú évtizedek múltán is minden felvétel reveláció a hazai és a nemzetközi zenei életben.

***

Álljon itt néhány jellemző idézet Fischer Annie művészetének egyediségéről, megismételhetetlenségéről.

„Nagy művész, akinek szellemét áthatja a hiteles őszinteség és mélység... A zongora grande dame-ja...”

(Szvjatoszlav Richter zongoraművész)

„Tévedhetetlen ösztönrel született – vagy mondhatnók – isteni adottsága volt, ezt társította tudatos elemekkel, mindig tudván azt, hogy meddig mehet el a tudatosítással... Kevés embernek adatott meg ez a természetes rátermettség, a hangszerrel való azonosulás...”

(Schiff András zongoraművész, karmester)

„Valami természetfölötti kapcsolatteremtő erő van Fischer Annie játékában: kapcsolat a zenével, a zongorával, az emberi élet körülményeivel ezért a közönség legbensőbb és legmélyebb érzéseivel is... Liszt Ferenc h-moll szonátája bámulatos előadás volt tele koncentrációval, szabadsággal, színnel, tüsszel, rettegéssel és a lélek szárnyalásával: úgy tűnt, mint a teljes életélmény metaforája.”

(Richard Dyer Fischer Annie bostoni fellépéseiről, 1985/86)

„Fischer Annie volt a legnagyobb zongorista, akit valaha hallottam. Nők között az abszolút kedvenc, kétség nem fér hozzá.”
(Martha Argerich zongoraművész)

„Koncertjein különös zenélés folyt, amelyet manapság sajnos nem tapasztalunk. A poézis, a zenével való teljes együttérzés, minden, amit tőle hallottunk, az a zenéből indult ki, és akármelyik komponistától is játszott, úgy éreztük, ezt nem is lehetne másképp előadni... A legnagyobb kedvence talán Mozart volt. Számára természetes volt, hogy a zongoraversenyek és az operák ugyanannak a világnak a részei. Nála a témák karakterizálása mindig operai volt, mindig vokális.”
(Frankl Péter zongoraművész)

„Soha nem nyúlt a zongorához, hogy valamit „átjátsszon”. Mindig átéléssel a maximális szépség megkövetelésével, a legnagyobb igénnyel nyúlt a hangszerhez. „Még skálázni is lehet úgy, hogy abban legyen valami művészet” – mondta egyszerűen.”
(Vásáry Tamás zongoraművész, karmester)

A zeneművek művészi igazságát talán senki nem kereste oly ádázul kitartóan, mint ő... Az alapállása egyértelmű: a szerző szándékával való legteljesebb azonosulás, ami nem valamiféle bénító alázat, hanem éppen ellenkezőleg: a teremtő szabadság érvényesítése révén éri el célját. Párosítva ezt olyan billentéskultúrával,

amely egyenes leszármazottja nemcsak Liszt, de Hummel és Beethoven örökségének is.

(Kocsis Zoltán zongoraművész, karmester)

„E privát felvételek nélkül Fischer Annie csodás művészi hagyatéka hiányos lenne. A Schubert-szonáták hallgatása közben Fischer Annie intim, személyes világába érkezünk.”
(A BBC Music Magazine a Secrets című kiadványról, 2021.).

***

A DVD összeállítás kiadója a Dr. Kunitzer István Alapítvány; producer a Tritonfilm Kft. A kiadvány szerkesztői: Dr. Székely György és Kálmán Zsuzsa, tervezője Sebastian Stachowski. A kiadvány támogatója az Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI) és az MTVA. A DVD kiadvány sajtó-nyilvános zenés bemutatóját – a Zeneakadémia Baráti Körének 6 CD-t tartalmazó ünnepi kiadványával közösen – lapzártánk után, 2022. május 28-án, szombaton délután tartották a Zeneakadémia Solti Termében. Közreműködött Prunyi Ilona és Vásáry Tamás zongoraművész, valamint a Zeneakadémia hallgatóiból alakult kamarazenekar, Rolla János vezetésével.